

ZÁRÓJELENTÉS

Témavezető neve: **Józsa Krisztián**

A téma címe: **A tudásszerző képesség kritériumorientált fejlesztése tantárgyi tartalmakkal**

A kutatás időtartama: **2003-2006.**

OTKA Nyilvántartási szám: **T043480**

Az OTKA kutatás keretében a formálódóban lévő *kritériumorientált pedagógia* elméleti alapozását, empirikus igazolását vállaltuk: (1) A tudásszerző képesség összetevőinek tantárgyi tartalmakon megvalósuló, kritériumorientált fejlesztését 5. és 6. évfolyamon; valamint (2) az óvodai és kisiskoláskori kritériumorientált készségfejlesztéssel foglalkozó kutatásaink folytatását (ld. a téma korábbi OTKA T 30489 pályázatát).

Az általános iskola 5-6. évfolyamán a tudásszerző képesség összetevőinek tantárgyi tartalomba (matematika, magyar nyelv és irodalom, történelem, természetismeret) ágyazott, szövegfeldolgozó tanítási módszerre alapozó fejlesztésre irányuló kísérlet zajlott. A négy éves OTKA első évében a tudásszerző képesség fejlesztésével kapcsolatos elméleti és gyakorlati alapozást végeztük el. A kritériumorientált pedagógia lehetőségeit, a megoldás elméleti vonatkozásait a megjelent tanulmányok (Nagy, 2003, 2005c, 2005d, 2006c, 2006d) és a megjelenés alatt álló könyv (Nagy, 2007) foglalja össze. A megvalósítás elméleti háttereként felhasználtuk a korábbi OTKA pályázatok feltáró vizsgálatainak eredményeit, amelyek számos kognitív készség, képesség összetevőiről, azok szerveződéséről, fejlődéséről adtak képet.

A kutatás első évében – 2003-ban – megkezdtuk a tantárgyi tartalmakon működő (tankönyvi szövegeket feldolgozó), kritériumorientált fejlesztő kísérlet eszközeinek, módszereinek kidolgozását. A képességek összetevőinek azonosítása a kísérletet megelőző években lezajlott. Az összetevők fejlesztési szempontú vizsgálata, a tananyagok elemzése, a fontos ismereteket tartalmazó tananyagrészek kiválasztása és a fejlesztendő képesség-összetevők tananyagba való beágyazása 2004-ben történt meg. Mind az öt tantárgy esetében szakértői javaslatok alapján kiválasztottunk 10-10 kulcsfontosságú témát, összesen tehát mintegy 50 témát. E témák tankönyvi szövegeinek feldolgozására épít a fejlesztő program. Minden témához összeállítunk egy 8-10 oldalas képességfejlesztő munkafüzetet, így tantárgyanként és évfolyamonként 100-100 oldalas képességfejlesztő munkafüzetek és hozzájuk kapcsolódó tanári segédletek jöttek létre (Pap-Szigeti, 2005a; Simonné, 2005a; Zentai, 2005a), ezek felhasználásával, alkalmazásával valósul meg a fejlesztő kísérlet. A munkafüzetek jelentős része a 2004. évben elkészült. A munkafüzetek feladatai az olvasási (szövegértési), összefüggés-megértési, kombinatív, következtetési és rendszerezési képesség fejlesztésre irányulnak. A munkalapok feldolgozása a képességek fejlesztése mellett várhatóan a 10-10 kulcsfontosságú téma optimális elsajátítását is elősegíti. A kísérleti időszak alatt ezeket sokszorosítva kapták meg a tanulók. A pedagógusok számára módszertani füzetek készültek (Pap-Szigeti, 2005b; Simonné, 2005b; Zentai, 2005b), amelyek a feldolgozás módjában, a tanulásszervezési formák kiválasztásában nyújtottak segítséget. A füzeteket Simonné Benkő Edit (magyar), Pap-Szigeti Róbert (történelem, matematika), Zentai Gabriella (természetismeret) és Varga József (matematika) pedagógiai értékelési szakértők készítették. A fejlesztőanyagokat, feladattípusokat, módszereket tudományos konferencián mutattuk be (Józsa, 2005b, 2005c; Pap-Szigeti, 2005b; Pap-Szigeti, Nagy, Józsa és Zentai, 2005; Simonné,

2005b; Zentai, 2005b; Zentai és Pap-Szigeti, 2006), a képességfejlesztés módszereinek általános elveit könyvfejezetben foglaltuk össze (Pap-Szigeti, Zentai és Józsa, 2006).

A kutatási program második évében – 2004-ben – hat iskola mintegy 300 ötödikes tanulójának részvételével elindítottuk a fejlesztő kísérletet. A fejlesztést végző pedagógusok munkáját rendszeres óralátogatásokkal, személyes és csoportos konzultációkkal segítettük. A tapasztalatokra építve átdolgoztuk, javítottuk az ötödikes képességfejlesztő feladatsorokat, megkezdtuk a hatodikos fejlesztő feladatok kidolgozását. 2005-ben elvégeztük az első kísérleti év (2004/2005. tanév) eredményeinek feldolgozását. Az első kísérlet év eredményei egyértelműen igazolták, hogy a tantárgyi tartalmakba ágyazott, szövegfeldolgozó képességfejlesztés hatékony képességfejlesztési módszer. Kísérleti osztályaink fejlődési folyamatát az országos fejlődési görbékhez viszonyítottuk (országosan bemért tesztekkel használtunk). Az olvasási képesség és a tudásszerző képességek (rendszerzés, kombinálás, következtetés) esetében is szignifikáns és pedagógia szempontból is számottevő mértékű fejlődést tapasztaltunk. A spontán fejlődéshez képest a kísérleti beavatkozás eredményeként mintegy kétszeres-háromszoros mértékű fejlődés következett be. A képességek fejlődésével kapcsolatos összefüggés-vizsgálatok azt is alátámasztják, hogy elsősorban olyan fejlesztő programok nyújthatnak hatékony segítséget a tudásszerzés alapvető képességeinek kialakításában, melyek nem korlátozódnak egy-egy készség, képesség fejlesztésére, hanem a rendszert egyidejűleg ragadják meg. Az eredményekről első lépésként az V. Országos Neveléstudományi Konferencián számoltunk be szimpózium keretében (Józsa, 2005c), majd a Pedagógiai Értékelési Konferencián plenáris előadásban (Nagy, 2006e), a részletesebb elemzést a jelenleg megjelenés alatt álló könyvfejezetben tesszük közzé (Pap-Szigeti, 2007b).

A 2005/2006. tanévben folytattuk az előző tanévben megkezdett fejlesztő kísérletet, ez a tanév a kétévesre tervezett kísérletünk második, záró éve volt, a résztvevő tanulók hatodik osztályba jártak (a mintánk ebben az anyagi erőforrások korlátozottsága miatt valamivel kisebb volt az előző évinél). 2005. év folyamán kidolgoztuk hatodikos fejlesztéshez szükséges feladatsorokat, ebben Pap-Szigeti Róbert, Sáriné Zentai Gabriella és Simonné Benkő Edit működött közre. A fejlesztés ebben a tanévben is öt tantárgy keretében valósult meg: matematika, történelem, természetismeret, magyar nyelv és magyar irodalom. Mind az öt tantárgy esetében szakértői javaslatok alapján kiválasztottuk a hatodikos tananyag 10-10 kulcsfontosságú témáját, összesen tehát mintegy 50 témát. E témák tankönyvi szövegeinek feldolgozására épít a fejlesztő program. Minden témához összeállítunk kb. 12 oldalnyi képességfejlesztő anyagot, amiből 4 oldal munkafüzet a tanulóknak, és 8 oldal módszertani segédlet a pedagógusok részére. Kísérletünkkel a fejlesztés lehetőségének igazolása mellett olyan mérőeszköz-rendszert és fejlesztő eszközöket kívántunk a pedagógusok számára készíteni, amellyel lehetővé válik számukra diákjaik tanulási képességeinek megismerése és tudatos fejlesztése.

A szövegfeldolgozó képességfejlesztés során jelentős mértékben építettünk a kooperatív tanulásra. A kooperatív tanulás módszereit egyre szélesebb körben alkalmazzák hazánkban is, hatékonyságára ugyanakkor ez eddig alig van hazai empirikus bizonyíték. Ez okból fejlesztő kísérletünkhöz kapcsolódóan egy kisebb mintán igazoltuk, hogy a kooperatív tanulás eredményesebbé teszi a képességek fejlesztését, fejleszti a szociális készségeket, hatással van a tanulási motívumok fejlődésére. A vizsgálatot a Magyar Pedagógiában publikáltuk (Józsa és Székely, 2004). A szociális készségek serdülőkorú fejlődésének longitudinális vizsgálata (Józsa és Zsolnai, 2005a, 2005b) alátámasztotta, hogy e készségek ebben az életkorban spontán módon nem fejlődnek, a szociális készségek elsajátítása a serdülők jelentős hányadánál nem megfelelő. Ez is kiemeli azon oktatási módszerek, tanulásszervezési módok különböző életkorokban való vizsgálatának fontosságát, amelyek a kognitív készségek, képességek fejlesztése mellett a szociális készségekre is hatással vannak (Pap-Szigeti, 2007a).

A képességek és a motívumok fejlődése szorosan egymásba fonódik. Az eredményes képességfejlesztő programoknak jelentős mértékben építeniük kell a tanulási motivációra. A képességek és motívumok kölcsönös fejlesztésének lehetőségét empirikusan vizsgáltuk (Józsa, 2005a). Külön foglalkoztunk a hátrányos helyzetű (Fejes és Józsa, 2005) és a tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációjával (Józsa és Fazekasné, 2006d, 2007), valamint az olvasási képességhez kapcsolódó motivációval (Józsa és Pap-Szigeti, 2004). A tanulási motivációval, ezen belül is az alapvető jelentőségű elsajátítási motívumokkal egy önálló monográfia keretében foglalkozunk (Józsa, 2007d).

Fejlesztő kísérletünk egyik fókuszja az olvasási képesség volt. OTKA kutatásunk első évének elméleti megfontolásai során feltártuk az olvasási képesség összetevőit, ezek szerveződését. Erre az elméleti modellre építve kidolgoztuk az olvasási képesség egyik alapvető összetevőjének, a *szóolvasó készségnek* a kritériumorientált diagnosztikus tesztjeit (Nagy, 2006b). A tesztek segítségével felmérhető a leggyakoribb 5000 szó elsajátítási folyamata. A tesztfejlesztő kutatásokban külső szakértőként *Dózsa Mónika*, *Kisné Bor Emília* és *Valuska Lajos* működött közre. A mérőeszközöket több lépésben, kismintás kipróbálásokkal fejlesztettük. A tesztfejlesztés eredményeként négy teszt típus (címszóolvasás, toldalékos-szóolvasás, szinonimaolvasás, szójelentés-olvasás), típusonként 10-10 tesztváltozat, összesen mintegy 40 teszt jött létre. A szóolvasó készség fejlődési folyamatát 7-16 éves kor között, közel 20.000 tanulóól álló országos mintán tártuk fel. A nagy minta adatfelvételét OTKA forrásunk mellett a SuliNova Kht. is támogatta. A kutatást összegző tanulmányt a Magyar Pedagógiában (Nagy, 2004) és könyvfejezetben (Nagy, 2006b) tettük közzé, az V. ONK-n szimpózium keretében adtunk számot róla (Nagy, 2005a, 2005b; Czachesz, 2005; Kisné, 2005; Valuska, 2005).

Az olvasási képességgel kapcsolatos kutatásaink eredményeinek összegzéseként egy tanulmánykötet összeállítására vállalkoztunk. „Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése” című könyv a *Dinasztia Kiadó* gondozásában jelent meg 2006 nyarán (Józsa, 2006b). E kötetben három nagyobb tartalmi egységben mutatjuk be az olvasási képességet. Az első részben az olvasási képesség elméleti hátterét tárgyaló fejezetek találhatók. A második részben az olvasási képesség mérési módszereit bemutató és fejlődését vizsgáló írások kaptak helyet. A kötetet záró egység tanulmányai az olvasási képesség fejlesztésének lehetőségeit elemzik. A kötetben 14 tanulmány foglalkozik az olvasási képesség fejlődésével, ezek közül 12 első megjelenésű közlemény. E tanulmányok között számoltunk be az olvasási képesség fejlődési folyamatát feltáró, széles életkori intervallumot átfogó vizsgálatáról (Molnár és Józsa, 2006a), hátrányos helyzetű gyermekek olvasásfejlesztéséről (Molnár és Józsa, 2006b), az olvasási képesség fejlődését longitudinális módszerrel vizsgáló kutatásunkról (Józsa és Pap-Szigeti, 2006), és a szövegfeldolgozó képességfejlesztés módszereiről (Pap-Szigeti, Zentai és Józsa, 2006). Nagy József könyvfejezete rendszerbe szervezi az olvasási képesség részkészségeit (Nagy, 2006a).

A kritériumorientált készségfejlesztés koncepcióját több korábbi kísérletben is alkalmaztuk, elsősorban az óvodás- és a kisiskolás korban. A kísérletünkhöz kapcsolódóan egy kisebb mintán vizsgáltuk, hogy felső tagozatos korban hogyan használható a tartalomba ágyazott, kritériumorientált fejlesztés koncepciója matematikai készségek fejlesztésére. A vizsgálat igazolta, hogy az ilyen szemlélettel folytatott készségfejlesztés a felső tagozatban is hatékony, segíti a készségek elsajátítását és elmélyítését. Az eredményeket bemutató tanulmánya Magyar Pedagógiában fog megjelenni (Varga, Józsa és Pap-Szigeti, 2006).

Az előbbieken vázolt fejlesztő kísérlet és a kapcsolódó vizsgálatok megindítása mellett 2005-ben tovább folytattuk a *kritériumorientált pedagógia* keretei között, korábbi OTKA kutatásunkban megkezdett munkáinkat. Az óvodás- és kisiskoláskorú gyermekek alapkészségeinek diagnosztikus feltárását és kritériumorientált fejlesztését szolgáló *DIFER Programcsomag* (Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4-8

évesek számára) a MOZAIK Kiadónál 2004 tavaszán megjelent (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné 2004a, 2004b), 2004 végén már a második kiadásra is sor került. Ennek folytatásaként készségfejlesztő módszertani könyvsorozat összeállítására vállalkoztunk, melynek első három kötete megjelent: írásmozgás-koordináció (Nagy, 2005), beszédhanghallás (Fazekasné, 2006), szocialitás (Zsolnai, 2006); a számolási készség fejlesztésével foglalkozó kötet megjelenés alatt van (Józsa, 2007c). A módszertani kötetek segítségével a pedagógusok közvetlenül hasznosíthatják kutatásaink eredményét.

A korábbi kutatásaink megmutatták, hogy az elemi számolási készség, és a beszédhanghallás már viszonylag rövid időszak, félévnyi fejlesztés eredményeként is számottevő mértékben fejlődik óvodáskorban. Nem rendelkezünk azonban olyan kutatási eredménnyel, mely egyidejűleg fejlesztené a DIFER Programcsomagnak minden készségét. Nem voltak adataink arra vonatkozóan sem, hogy milyen eredménye lehet egy középső és nagycsoportot átívelő fejlesztési programnak. Ebből kiindulva az óvodás- és kisiskoláskori kritériumorientált készségfejlesztés lehetőségének kísérleti bizonyítására 2004 szeptemberében alkalmazott kutatást indítottunk Békéscsabán és vonzáskörzetében több mint 300 hátrányos helyzetű középső csoportos óvodás bevonásával. Ebben a kísérletben egyidejűleg fejlesztettük a DIFER-nek mind a hét készségét. Sikertelenül sikerült igazolni, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek készségfejlődésének elmaradása a fejlesztő program eredményeként jelentősen csökkenthető, a sikeres iskolakezdéshez szükséges készségfejlettségi szint a legtöbb gyermeknél elérhető. A részletes eredményeket tanulmányban mutattuk be (Józsa és Zentai, 2007a, 2007b). A DIFER rendszer felhasználásával 5000 első osztályos gyermek készségfejlettségét tártuk fel az iskola megkezdésekor (Józsa, 2004). További kutatásaink keretében nyomon követjük a fejlődésüket (Józsa és Kelemen, 2006). A DIFER tesztek alapján összehasonlítottuk a tanulásban akadályozott és a többségi gyermekek elemi alapkészségeinek fejlettségét (Józsa és Fazekasné, 2005, 2006b, 2006c, 2006e), elemeztük a tanulásban akadályozott gyermekek fejlesztésének lehetőségeit (Józsa és Fazekasné, 2006a).

Kutatásunk keretében a korábbi OTKA-ban megkezdett munkánkat folytattuk. A két OTKA kutatásnak köszönhetően jelentősen lépéseket tettünk a kritériumorientált fejlesztés elméleti háttérének kidolgozása terén. Kísérletileg igazoltuk az elemi alapkészségek és a tanulási képességek kritériumorientált szemléletű fejlesztettségét. E kutatások eredményeit összegezve 24 tanulmányból álló tanulmánykötetet állítottunk össze (Nagy, 2007). E tanulmányok mindegyike valamilyen formában kapcsolódik ezekhez az OTKA kutatási programokhoz.

Kutatásunkat nem tekintjük lezártnak. Eddigi kísérleteinknek köszönhetően két éves vagy ennél rövidebb időszakot átfogó eredményeink vannak. Terveink szerint egy olyan nyolc éves fejlesztő programot kívánunk megvalósítani, amely egybe illeszti a különböző életkorú gyermekekre kidolgozott programokat: középső csoporttól hatodik osztályig fejleszti a gyermekek képességeit.

A fenti szakmai beszámolóban hivatkozott, az OTKA T043480 támogatásával született publikációkat az alábbiakban négy kategóriába sorolva adjuk meg: (1) könyvek, (2) tanulmányok, (3) képességfejlesztési segédanyagok, (4) konferenciaanyagok.

KÖNYVEK

Fazekasné Fenyvesi Margit (2006): *A beszédhanghallás fejlesztése 4-8 éves életkorban.*

Mozaik Kiadó, Szeged.

- Józsa Krisztián (2006b, szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest.
- Józsa Krisztián (2007c): *A számolás fejlesztése 4-8 éves életkorban*. Mozaik Kiadó, Szeged (megjelenés alatt).
- Józsa Krisztián (2007d): *Elsajátítási motiváció*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest (megjelenés alatt).
- Nagy József (2005f): *Az írásmozgás-koordináció fejlesztése 4-8 éves életkorban*. Mozaik Kiadó, Szeged.
- Nagy József (2007, szerk.): *A hagyományos pedagógiai kultúra csődje. A kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia lehetősége*. Mozaik Kiadó, Szeged (megjelenés alatt).
- Nagy József, Józsa Krisztián, Vidákovich Tibor és Fazekasné Fenyvesi Margit (2004a): *Az elemi alapkészségek fejlődése 4-8 éves életkorban*. Mozaik Kiadó, Szeged.
- Nagy József, Józsa Krisztián, Vidákovich Tibor és Fazekasné Fenyvesi Margit (2004b): *DIFER Programcsomag: Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4-8 évesek számára*. Mozaik Kiadó, Szeged.
- Zsolnai Anikó (2006): *A szocialitás fejlesztése 4-8 éves életkorban*. Mozaik Kiadó, Szeged.

TANULMÁNYOK

- Fejes József Balázs és Józsa Krisztián (2005): A tanulási motiváció jellegzetességei hátrányos helyzetű tanulók körében. *Magyar Pedagógia*, 105. 2. sz. 185-205.
- Józsa Krisztián (2004): Az első osztályos tanulók elemi alapkészségeinek fejlettsége – Egy longitudinális kutatás első mérési pontja. *Iskolakultúra*, 11. sz. 3-16.
- Józsa Krisztián (2005a): A képességek és motívumok kölcsönös fejlesztésének lehetősége. In: Kelemen Elemér és Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 283-302.
- Józsa Krisztián (2007a): A számlálási készség kritériumorientált fejlesztése. In: Nagy József (szerk.): *A hagyományos pedagógiai kultúra csődje. A kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia lehetősége*. Mozaik Kiadó, Szeged. (megjelenés alatt).
- Józsa Krisztián (2007b): Az elemi számoláskészség korrekt feltárása. In: Nagy József (szerk.): *A hagyományos pedagógiai kultúra csődje. A kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia lehetősége*. Mozaik Kiadó, Szeged. (megjelenés alatt).
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2006b): A DIFER Programcsomag alkalmazási lehetősége tanulásban akadályozott gyermekeknél – II. rész, *Gyógynevelési Szemle* 3. sz. 161-176.
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2006c): A DIFER Programcsomag alkalmazási lehetősége tanulásban akadályozott gyermekeknél – I. rész, *Gyógynevelési Szemle* 2. sz. 133-141.
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2007): Tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációja. In: Szabó Ákosné (szerk.): *Tanulmányunkkal Mesterházi Zsuzsa tiszteletére*. ELTE Bárczi, Budapest (megjelenés alatt).
- Józsa Krisztián és Pap-Szigeti Róbert (2006): Az olvasási képesség és az anyanyelvhasználat fejlődése 14-18 éves korban. In: Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 131-153.
- Józsa Krisztián és Székely Györgyi (2004): Kísérlet a kooperatív tanulás alkalmazására a matematika tanítása során. *Magyar Pedagógia*, 3. sz. 339-362.

- Józsa Krisztián és Zentai Gabriella (2007a): Hátrányos helyzetű óvodások DIFER Programcsomagra alapozott játékos fejlesztése. *Új Pedagógiai Szemle* (megjelenés alatt).
- Józsa Krisztián és Zentai Gabriella (2007b): Kritériumorientált fejlesztés: módszerek és eredmények. In: Nagy József (szerk.): *A hagyományos pedagógiai kultúra csődje. A kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia lehetősége*. Mozaik Kiadó, Szeged. (megjelenés alatt).
- Molnár Éva és Józsa Krisztián (2006a): IKT-val segített oktatás hatása az olvasási képesség fejlődésére hátrányos helyzetű tanulók körében. In: Józsa Krisztián (2006, szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 281-295.
- Molnár Gyöngyvér és Józsa Krisztián (2006b): Az olvasási képesség értékelésnek tesztelméleti megközelítései. In: Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 155-174.
- Nagy József (2003): Az eredményesebb képességfejlesztés feltételeiről és lehetőségeiről. *Iskolakultúra*, 8. sz. 40-52.
- Nagy József (2004): A szóolvasó készség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltérképezése. *Magyar Pedagógia*, 3. sz. 123-142.
- Nagy József (2005c): A hagyományos pedagógiai kultúra csődje. *Iskolakultúra*, 6-7. sz. MIII-MXI.
- Nagy József (2005d): A kompetenciaalapú tartalmi szabályozás problémái és lehetőségei. In: Loránd Ferenc (szerk.): *A tantervi szabályozásról és a Bolognai folyamatról 2003-2004, Az Országos Köznevelési Tanács jelentése*, OM-OKNT, Budapest, 9-36.
- Nagy József (2006b): A szóolvasó készség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltérképezése. In: Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 91-106.
- Nagy József (2006c): A tanulók fejlődési különbségeinek Prokrusztész-ágya. *Iskolakultúra*, 4. sz. 121-124.
- Nagy József (2006d): A korrekt értékelés alapjai. *Iskolakultúra*, 12. sz. 83-98.
- Pap-Szigeti Róbert (2007a): Kooperatív módszerek alkalmazása a felsőoktatásban. *Iskolakultúra*, 1. sz. 56-66.
- Pap-Szigeti Róbert (2007b): A SZÖVEGFER-kísérlet: eredmények. In: Nagy József: *A hagyományos pedagógiai kultúra csődje. A kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia lehetősége*. Mozaik Kiadó, Szeged (megjelenés alatt).
- Pap-Szigeti Róbert, Zentai Gabriella és Józsa Krisztián (2006): A szövegfeldolgozó képességfejlesztés módszerei. In: Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 235-258.
- Varga József, Józsa Krisztián és Pap-Szigeti Róbert (2006): Az arányosság számítási készség kritériumorientált fejlesztése 7. osztályban. *Magyar Pedagógia* (megjelenés alatt).

KÉPESSÉGFEJLESZTÉSI SEGÉDANYAGOK

- Pap-Szigeti Róbert (2005a): Kritériumorientált szövegfeldolgozó képességfejlesztés – feladatsor. Kézirat. SZTE BTK Neveléstudományi Tanszék, Szeged.
- Pap-Szigeti Róbert (2005b): Kritériumorientált szövegfeldolgozó képességfejlesztés – tanári segédlet. Kézirat. SZTE BTK Neveléstudományi Tanszék, Szeged.
- Simonné Benkő Edit (2005a): Kritériumorientált szövegfeldolgozó képességfejlesztés – feladatsor. Kézirat. SZTE BTK Neveléstudományi Tanszék.

- Simonné Benkő Edit (2005b): Kritériumorientált szövegfeldolgozó képességfejlesztés – tanári segédlet. Kézirat. SZTE BTK Neveléstudományi Tanszék.
- Zentai Gabriella (2005a): Kritériumorientált szövegfeldolgozó képességfejlesztés – feladatsor. Kézirat. SZTE BTK Neveléstudományi Tanszék.
- Zentai Gabriella (2005b): Kritériumorientált szövegfeldolgozó képességfejlesztés – tanári segédlet. Kézirat. SZTE BTK Neveléstudományi Tanszék.

KONFERENCIAANYAGOK

- Czachesz Erzsébet (2005): A folyékonyág (fluency) szerepe az olvasáskészség és az értő olvasás optimális használhatóságának elsajátításában. Szimpózium előadás (absztrakt). V. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 341.
- Józsa Krisztián (2005b): Kritériumorientált képességfejlesztés. Szimpózium előadás (absztrakt). V. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 301.
- Józsa Krisztián (2005c): Szövegfeldolgozó képességfejlesztés. Szimpózium (absztrakt) V. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi Összefoglalók, 296-301.
- Józsa Krisztián (2006a): Kisiskolások elemi készségeinek fejlettsége. Szimpózium (absztrakt). In: Józsa Krisztián (szerk.): *PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 118-123.
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2005a): A DIFER tesztek alkalmazási lehetősége a tanulásban akadályozott gyermekeknél. Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság és a Magyar Gyógyneveléstudományi Egyesületének XXXIII. Országos Szakmai Konferenciája: Helyzetkép - Jövőkép, Salgótarján.
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2006a): A DIFER mint az együttnevelés lehetséges eszköze. Tematikus előadás. Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság és a Magyar Gyógyneveléstudományi Egyesületének XXXIV. Országos Szakmai Konferenciája: Szakmánk felelőssége a változó világban, Hódmezővásárhely.
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2006d): Tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációja. Szimpózium előadás (absztrakt). In: Józsa Krisztián (szerk.): *PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 44.
- Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit (2006e): Tanulásban akadályozott gyermekek elemi alapkészségeinek fejlődése. Szimpózium előadás (absztrakt). In: Józsa Krisztián (szerk.): *PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 123.
- Józsa Krisztián és Kelemen Rita (2006): A számolási készség fejlődése az iskoláskor első két évében. Szimpózium előadás (absztrakt). In: Józsa Krisztián (szerk.): *PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 120.
- Józsa Krisztián és Pap-Szigeti Róbert (2004): Az olvasási és helyesírási képesség longitudinális vizsgálata 14-16, valamint 16-18 éves korban. Tematikus előadás (absztrakt) IV. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi Összefoglalók, 101.
- Józsa Krisztián és Zsolnai Anikó (2005a): A longitudinal study of social skills development in adolescents. Paper presented at 11th European Conference for Research on Learning and Instruction, Nicosia, August 23th – 28th 2005. 1062.

- Józsa Krisztián és Zsolnai Anikó (2005b): Szociális készségek fejlődése a serdülőkor kezdetén. Tematikus előadás (absztrakt). V. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 131.
- Kisné Bor Emília (2005): Az alapszókincs kritériumorientált, diagnosztikus tesztrendszerrel fejlesztése. Szimpózium előadás (absztrakt). V. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 343.
- Molnár Gyöngyvér és Józsa Krisztián (2006c): Az olvasási képesség fejlődése 9-17 éves kor között. Tematikus előadás (absztrakt). VI. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 122.
- Nagy József (2005a): Az olvasáskészség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltárása 7-16 éves életkorban. Szimpózium (absztrakt) V. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi Összefoglalók, 339-344.
- Nagy József (2005b): Az olvasáskészség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltárása 7-16 éves életkorban. Szimpózium előadás (absztrakt). V. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 344.
- Nagy József (2005e): Az olvasáskészség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltárása 7-16 éves korban. Szimpózium (absztrakt). In: V. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi Összefoglalók, 339-344.
- Nagy József (2006a): Olvasástanítás: a megoldás stratégiai kérdései. In: Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 17-44.
- Nagy József (2006e): Kritériumorientált értékelés. Plenáris előadás (absztrakt). In: Józsa Krisztián (szerk.): *PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 72.
- Pap-Szigeti Róbert (2005c): Az összefüggés-kezelés és az elemi kombinálás kritériumorientált fejlesztése. Szimpózium-előadás, V. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi összefoglalók, 300.
- Pap-Szigeti Róbert, Nagy József, Józsa Krisztián és Zentai Gabriella (2005): A tanulás képességeinek kritériumorientált fejlesztése 5-6. osztályban. Poszter. A Magyar Tudomány Ünnepe a Kecskemét Főiskolán, Kecskemét.
- Simonné Benkő Edit (2005c): Az olvasási képesség kritériumorientált fejlesztése. Szimpózium-előadás, V. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi összefoglalók, 298.
- Valuska Lajos (2005): Az alapszókincs szerepe az optimális használhatóságú olvasáskészség kialakulásában. Szimpózium előadás (absztrakt). V. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi Összefoglalók, 342.
- Zentai Gabriella (2005c): A rendszerezési képesség kritériumorientált fejlesztése. Szimpózium-előadás, V. Országos Neveléstudományi Konferencia, Tartalmi összefoglalók, 299.
- Zentai Gabriella és Pap-Szigeti Róbert (2006): A tanulási képességek fejlesztése tantárgyi tartalmakkal. Tematikus előadás. In: Józsa Krisztián (szerk.): *PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia: Program – Tartalmi összefoglalók*. SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. 80.